

AAK – ALTERNATIVNÍ A AUGMENTATIVNÍ KOMUNIKACE

AAK-(augmentativní a alternativní komunikace)-se pokouší kompenzovat projevy závažných komunikačních poruch

-umožňuje těžce postiženým osobám, u nichž je částečně nebo úplně znemožněna verbální komunikace, dorozumívat se, komunikovat se svým okolím

-augmentativní komunikační systémy podporují již existující schopnost komunikační, určité existující dovednosti, které jsou však nedostatečné pro dorozumívání

-alternativní komunikační systémy se užívají jako náhrada řeči(mluvené)

UŽITÍ AAK:

-MR

-autisté

-DMO

-neslyšící

-s kombinovaným postižením

-po úrazu mozku

-Systémy AAK jsou souhrnem všech postupů a prostředků, které se používají pro rozvoj dorozumívání konkrétní osoby

Při výběru prostředků AAK se posuzuje:

-současný způsob dorozumívání

-předpokládaný vývoj dorozumívání

-stupeň rozumění řeči

-pohybové možnosti postiženého

-úroveň kognitivních schopností

-stupeň, druh a typ postižení, přidružené vady

Výhody AAK:

-snižují pasivitu postiženého

-snižují těžké frustrace z nepochopení

-umožňují postiženým samostatně komunikovat a rozhodovat

Nevýhody:

-systém se musí nejdříve naučit

-může vzbuzovat nežádoucí pozornost okolí

ZÁKLADNÍ MIMOSLOVNÍ ZPŮSOBY SDĚLOVÁNÍ:

-pohled(řeč očí)

-mimika-výrazy obličeje

-kinezika-pohyby

-fyzické postoje-konfigurace všech částí těla

-gestika-gesta

-haptika-doteky

-proxemika-přiblížení či oddálení

-úprava zevnějšku a životního prostředí

KOMUNIKACE REFERENČNÍMI PŘEDMĚTY:

- trojrozměrné symboly, které jsou zástupnými znaky reality symbolizujícími konkrétní činnost (talíř = čas svačinky...)
- jedná se vždy o zástupné znaky konkrétních slov, abstraktní výrazy takto nelze zastoupit

MAKATON:

- jazykový program postavený na standardizovaných znacích, které jsou doplněny orální řečí, popř. speciálními symboly
- na rozdíl od znakové řeči neslyšících se v Makatonu mohou znakovat pouze klíčová slova
- symboly se používají jako podpůrný prostředek rozvíjení jazyka a čtenářských dovedností, mohou být ale využity i jako primární prostředek komunikace
- celý slovník obsahuje na 350 znaků, které jsou řazeny do 8 didaktických řad podle využitelnosti v denním životě i náročnosti

TTT systém = ZNAK DO ŘEČI

- vedl Laars Nygard
- jedná se o otevřený systém přirozených znaků, který lze libovolně upravovat pro potřeby konkrétního klienta, není tedy tolik standardizovaný jako MAKATON
- komunikační výhody:
  - přirozený znak nepotřebuje extra čas, je doplněním orální řeči
  - přirozený znak vizualizuje orální řeč
  - rozvoj motoriky stimuluje řečový rozvoj
  - pro děti je jednodušší znakovat než používat orální řeč
  - dítě prožije komunikační úspěch
  - znak je konkrétnější než slovo
- zásady:
  - pojem musí mít vždy stejný znak
  - znak musí vždy doprovázet orální řeč
  - musíme mít jistotu, že dítě má vybudovaný rámcový pojem znakovaného slova
  - znak se snažíme fázovat na počet slabik znakovaného slova

BLISS SYSTÉM:

- vzhledem k vysoké abstraktní náročnosti logických symbolů systému je nutno kriticky zvážit využití BLISS systému pro komunikaci s osobami s těžší formou MR
- používá místo slov jednoduché obrázky
- základní slovník obsahuje asi 100 symbolů. Jejich kombinací se vytvářejí další významy
- Bliss symboly se většinou sestavují do tabulek, které mohou postižení nosit sebou. Nad symbolem v tabulce je umístěn nápis, takže dorozumívání je možné i s lidmi, kteří systém neznají

PIKTOGRAMY:

- piktogramy jsou obrázky, které zastupují jeden věcný význam a zpodobňují ho bez vazby na řeč = zjednodušené zobrazení skutečnosti
- výuka piktogramů je vždy provázána orální řečí a znakováním a v případě problémů s chápáním obsahu piktogramu se doporučuje spojit piktogram s obrázkem, fotografií, trojrozměrným předmětem...
- zkvalitňují orientaci v prostředí, v denních činnostech, při sestavování rozvrhu hodin...
- nutná spolupráce rodiny a školy - používání pouze stejných symbolů

PCS systém:

-soubor barevných obrázků, které jsou realističtější ve vztahu ke skutečnosti, kterou zastupují ,než je tomu u piktogramů

SOCIÁLNÍ ČTENÍ:

-je chápáno jako poznávání, interpretace a přiměřené reagování na zřetelná znamení a symboly, piktogramy, slova a skupiny slov, které se často objevují v okolním prostředí, aniž by byly využívány čtecí dovednosti

-chápeme jako součást sociálního učení

-bývá strukturováno na trojici kategorií_

-soubor obrázků a textů

-piktogramy, dopravní značky a symboly

-slova a skupiny slov

-nejvhodnější prostředí pro výuku sociálního čtení je prostředí obsahující skutečné reálie-obchod s potravinami...

-sociální čtení také napomáhá k rozšíření slovní zásoby klientů a tam, kde je to možné, se spojuje s globálním čtením, tj. snažíme se o spojení obrázku, symbolu či piktogramu s odpovídajícím slovem a jejich rozpoznáváním vzhledem

GLOBÁLNÍ METODA:

-je postavena na rozpoznávání slova „jako obrazu“ vzhledem (obrázek + slovo)

-metodické poznámky:

-učební pomůcku tvoří soubory slov z nejbližší oblasti žáka zobrazené na kartách

-grafémy jsou psané hůlkovým písmem a veliké tak, aby je bylo možno obtahovat...

-dítě se učí správným pohybům očí při čtení-zleva doprava, shora dolů

-výuka začíná až při dosažení aktivní slovní zásoby min.50 slov

-rozvíjíme fonemický sluch dítěte

-čtení globální metody rozvrhneme dlouhodobě-až na 3 roky

DOSA-metoda:

-pohybová komunikace respektující principy tzv. bazálně dialogického principu, v němž se na tělo nazírá jako na nositele výrazu, prostřednictvím kterého lze komunikovat i s těžce mentálně postiženým. Využívá se klidného prostředí např. snoezelen:

SNOEZELEN:

-jedná se o od hluku izolovanou místnost s vodními lůžky, s možností tlumeného a různobarevného osvětlení, s vodními varhanami, nastavitelnou hudbou i zvuky(mořský příboj, ptačí zpěv...) i nabídkou čichových vjemů(vůně moře, vůně lesa...)

-jedná se o prostředí určené k relaxaci a odpočinku, ale i pro zpracování primárních sensorických podnětů

FACILITOVANÁ KOMUNIKACE:

- metoda napomáhající komunikaci především klientům s pervazivní vývojovou poruchou
- facilitátor poskytuje podporu prstu, ruce, zápěstí, paži, ramenu autistického klienta, který má potřebu něco sdělit, čímž zajišťuje zpětnou vazbu a současně stimuluje pohyb klienta, jenž ukazuje na tabulce s abecedou, či píše na klávesnici

OROFACIÁLNÍ STIMULACE:

- pomocí reflexivních bodů v obličejí se ovlivňuje postavení jazyka, svalové napětí...
- metoda je využívána jako podpůrná terapie v logopedii
- využívá se u osob :DMO,ADHD,afázií k stimulování řeči i k relaxaci; upraveno i pro děti s DOWNOVÝM syndromem a děti s poruchou koordinace

POČÍTAČE U POSTIŽENÝCH:

- téměř u všech klientů se dá pozorovat ,že při použití PC došlo u nich ke zvýšení motivace a sebehodnocení
- došlo ke zmírnění problémů v oblasti chování
- cvičí se paměť,pozornost, vnímání, jemní motorika, vizumotorika
- zvýšení výdrže a lepší výsledky v učení

VOKS-VÝMĚNNÝ OBRÁZKOVÝ KOMUNIKAČNÍ SYSTÉM:

- původně byl vytvořen pro autisty
- děti jsou iniciátory komunikace
- je podrobně rozpracován do 7 lekcí, přičemž dítě postupuje od motivační výměny jednoho obrázku za požadovaný předmět,přes diferenciaci obrázku,tvorbu tabulek s odnímatelnými obrázky až po tvoření smysluplných vět na větném proužku

SHRNUTÍ:

PROSTŘEDKY AAK PRO JEDINCE STĚŽŠÍM STUPNĚM MR,POPŘ.JINOU DUŠEVNÍ PORUCHOU:

- KOMUNIKACE REFERENČNÍMI PŘEDMĚTY
- MAKATON
- TTT systém-ZNAK DO ŘEČI
- BLISS SYSTÉM
- PIKTOGRAM SYSTÉM A PCS SYSTÉM
- SOCIÁLNÍ ČTENÍ A PRVKY GLOBÁLNÍHO ČTENÍ
- DOSA-METODA A SNOEZELEN
- FACILITOVANÁ KOMUNIKACE